

בט א ב מיי פ"ד מהלכות מלוה וזה הלכה יד סמג לאהין קסג טוש"ע ח"מ סומן עד ספקי ז וטוש"ע י"ד סימן קסה:
ג ג מיי פ"ד מהלכות מעשר שני הלכה י סמג עשין קלו טוש"ע י"ד ס"י של סעיק קלמ:
גא ד מיי שם הל' יד:
גב ה ה מיי פ"ד מהל' מלוה וזה הלכה יא סמג לאהין קסג טוש"ע י"ד סימן קסה:

יפרע לו אפי' שנפסק ואם תאמר ומ"ש מגזלן דמיא גזל מטבע ונפסק אומר לו הרי שלך לפניך משמע משום דינשו בעין אבל לימנהו בעין משלם כשעת הגזילה והכא גבי הלואה אפי' לימנהו בעין כי לימנהו דמי דמלוה להולאה נימנה וי"ל דיש לחלק בין הלואה לגזילה דמטבע שנפסק חשיב כהזל וכמעיקרא שוין ד' ולצוקו שוין זולא גבי גזלן אמרינן דכי לימנהו בעין דמשלם כדמעיקרא אבל גבי הלואה היכא דהזל משלם כי זולא דהשתא כדאמרינן בלחזהו נשך (ב"מ דף ע"ה.) מלוה אדם כור חטין הוזלו נותן חטין הוקרו נותן דמיהן ומטבע שנפסק ודאי הוה כהזל ונראה דרבי ושמואל סברי כרז הונא דלעיל דלרבי יהודה דחשיב מטבע שנפסק כנסדק גבי הלואה לא מני פטר נפשיה דמטבע שנפסק אבל לרבי הונא דלא חשיב ליה כנסדק מני פטר ליה נפשיה כנסדק אע"פ דרבי הונא מדמה מטבע שנפסק לתרומה ונטמאת וחמין שעבר עליו הפסח והא פשיטא דאין ליה יכול לשלם תרומה טמאה תחת תרומה טהורה וחמין אסור בתשלומין היתר לא דמי לגמרי דמטבע שנפסק דמי להזל והנהו לא דמו להזל ומכל מקום כשהוא בעין יכול לומר הרי שלך לפניך וכשאינו בעין אפי' בהזל משלם כדמעיקרא:

א"י הכי שר בבבא א"י חזי. קתא משמע דלא פריך אלף לרבי נחמן דלוקי מילתא דשמואל דוקא בדאית ליה אורחא למישן מנפריך א"ה של צבל כו' משמע דאי לאו דלוקמא כשמלכות מקפידות לא הוה קשה ולא מידי וקשה לר"י דצבלא רב נחמן כריך ע"כ לאוקמי בריתא בתרייתא כשמלכות מקפידות דלא תיקשי מינה לשמואל דחשיב ליה מטבע אפילו לית ליה אורחא למישן אי לימנא לרבי נחמן והכא קמי דאין מחללין על מעות של כסף והן צבלל ואע"ג דאית ליה אורחא לירושלים ותקשי נמי עלה דברייתא בתרייתא מההיא דלעיל דשל מלכים אחרונים מחללין אע"ג דאין יוצאות שם במקום

עומד לפי שיצאת במקום אחר והכא קמי דעל מעות של כסף והן צבלל אין מחללין אע"ג דיוצאות צירושלים אלף התם איירי כשאין מלכות מקפידות אס נראה מטבע של מלך האחד במדינתו של זה הלכך [בא"ש] בני מלכות אחרת כאלן ומוכרין בהמתם במטבע שלהם ויכול הוא להוציאם צירושלים לבני שאר מדינות הבאות לכאן והכא איירי במקפידות ונראה לר"י דודאי אי לאו מילתיה דרבי נחמן הוה הכל ולא הוה צריך לאוקמא בריתא כשהמלכות מקפידות דלא קשה מיניה לשמואל ולא להיא בריתא דלעיל דיש לחלק בין מעות של כסף והן צבלל להנהו דלעיל דאיירי במטבע שנפסק במקום אחד ויוצא במקום אחר דהתם ודאי חשבו מטבע דקודש שנפסקה היה שם חשבו מטבע ועדיין מטבע אחר אבל של כסף והן צבלל לא היה עליו שם מטבע צבלל מעולם ולכך אין מחללין אע"ג דאית ליה אורחא לירושלים אבל לרבי נחמן דלוקי מילתא דשמואל דוקא בדאית ליה אורחא למישן לא חשיב מטבע שהיה כבר מטבע באותו מקום ועדיין יכול להוציא במישן ולא תלי אלף באית ליה אורחא להתם א"כ כך יש לו מטבע שהיה כבר במקום זה כמו מטבע של מקום אחר שלא בא מעולם כאלן א"כ של כסף והן צבלל נמי לישויה ליה מטבע דהא אית ליה אורחא לירושלים:

נותן לו מטבע היוצא באותה שעה ושמואל אמר איכול לומר לו לך הוציאו במישן אמר רב נחמן במסתברא מילתיה דשמואל דאית ליה אורחא למיזל למישן אבל לית ליה אורחא לא איתביה רבא לרבי נחמן (ב"מ א"י מחללין על המעות שאינם יוצאות כיצד היו לו מעות כוזביות וירושלמיות או של מלכים הראשונים אין מחללין הא של אחרונים דומיא דראשונים מחללין א"ל הכא במאי עסקינן כשאין מלכות מקפידות זו על זו אלא כי אמר שמואל כשמלכות מקפידות זו על זו היכי מצי ממוטי להו (ב"מ דממוטי לה ע"י הדחק דלא בחשי ואי משכחי קפדי ת"ש ד"אין מחללין על מעות של כאן והן בבבל ושל בבבל והן כאן של בבבל והן בבבל מחללין קתני מיהת אין מחללין על מעות של כאן והן בבבל אע"ג דסופו למיסק להתם הכא במאי עסקינן כשמלכות מקפידות זו על זו אי הכי של בבבל והן בבבל למאי חזו חזו דובין בהו בהמה ומסיק לירושלים והתניא התקינו שיהו (ב"מ המעות יוצאות בירושלים מפני כך א"ר זירא לא קשיא כאן בזמן שיד ישראל תקיפה על אומות העולם כאן בזמן שיד אומות העולם תקיפה על עצמן ת"ר איזהו מטבע של ירושלים דוד ושלמה מצד אחד וירושלים עיר הקודש מצד אחר ואיזהו מטבע של אברהם אבינו זקן וזקינה מצד אחד ובחור ובתולה מצד אחר בעא מיניה רבא מרב חסדא המלוה את חבריו על המטבע והוסיפו עליו מהו אמר לו הנותן לו מטבע היוצא באותה שעה א"ל ואפילו כי נפיא א"ל אין א"ל אפי' כי תרטיא א"ל אין והא קא זיילין פירי אמר רב אשי יחזינן אי מחמת טיבעא זיל מנכינן ליה ואי

נוסן לו מטבע היוצא. בשעת פרעון דהא קיבל עליו לתת לו מטבע והאי לאו מטבע הוא. ודוקא הלוהו פרגמטיא אבל הלוהו מעות את שהלוהו משלם לו: על מעות שאין יוצאות. כלל צירושלים דלאו כסף נורה קרינא ציה: כוזביות. מטבע של בן כוזבא וירושלמיות הוה ו"ג כוזביות ירושלמיות או של מלכים הראשונים וכוזביות וירושלמיות לא נפקי כלל. ל"א כוזביות של כוזב וה"ג כוזביות או ירושלמיות או של מלכים הראשונים: הא של אחרונים. דנפקי במדינה אחרת ודומיא דראשונים הוא צכך דאין יוצאות כאלן במקומו של צבלל הבית שנפסקו בכאלן: מחללין. ואף על גב דלית ליה אורחא להתם במקום שיוצאין שהרי צירושלים כריך לייך ולהוציאן. וקשיא לרבי נחמן אליבא דשמואל דאמר אבל לית ליה אורחא למישן לא: אלף כי אמר. רבי נחמן אליבא דשמואל דכי לית ליה אורחא למישן לא: כשמלכות מקפידות. בתמיה אי הכי כי אית ליה אורחא למישן היכי מצי ממטי להו הא כי דקי להו בני מדינה זו ומשכחי ליה אותן מעות מפסקי ליה: ומשי דלא כחשי. שאין מקפידין כל כך שיהו צודקין ומחפשיין על דבר זה ואי אשכחי קפדי הלכך אית ליה אורחא שנלך לייך שם יקבלם ויוצא לשם בסמורה ואי לאו הוציאן ואין יכול להראותם בכאלן צפרהסיא לבני מישן הבאים כאלן אס רואה לא יקבלם: אין מחללין על מעות של כאן וכן צבלל אין מחללין מעשר שני על מעות של כאן ירושלים והמעות והצעלים צבלל הוציא ואין יוצאות מיד במקום שהן שם דבעינן מצי צידך וליכא ולא על של צבלל והן צבלל צירושלים. והפירות לא שני לן כל היכא דאיתנהו יכול לחללין והן חוץ לירושלים. קתני מיהת אין מחללין על המעות של כאן והן צבלל אלמא אע"ג דאית ליה אורחא למישן כגון הכא דסופו לעלות כאלן ולהוציאן ואפי"ה לא קרי להו מעות היוצאות: מקפידות זו על זו. יתר מדאי דחשי

ובדקי הלכך מסוכנות הן של צבלל במלכות ירושלים דמקפדת ודחשי טפי: למאי חזי. הא לא מני לאמטוייהו (ב"מ להכא: והפניא הסקינו כו'. ואמאי תני לעיל ולא על של צבלל והן כאלן: דוד ושלמה. כתוב מלך אחד ומלך שני כתוב ירושלים עיר הקדש: בחור וצפולה. יחזק ורצקה: זקן וזקינה. אצרה ושרה: והוסיפו עליהן מהו. אליבא דרבי דאומר נותן לו מטבע של אותה שעה היכא דהוסיפו עליו מאי אמר רבי: באושה שעה. בשעת פרעון: כי פרטיא. סלע גדול צמיה מחוקת רובע: והא קייילין פירות. לגבי מטבע זו נמצא שמשתכר זה בתוספת ואינה דומה לראשונים והוי רבית: מחמת

א) פ"ק דמוספתא דמעשר שני, ב) עין נמפרי ש"ס מה סכתבו צדיק ז"ל, ג) נועי' מוספתא ע"ז נב: ד"ה דינר וצבוקי ג' ד"ה דינרא,

הגהות הב"ה

א) גמ' ממטי להו (דממטי לה ע"י הדחק) ת"מ ו"ג כ"י לא גריס ליה: ב) שם המקינו שיהיו כל המעות: (א) רש"י ד"ה למאי ורי' לאמטוייהו להתם ס"ד:

רבינו חננאל

נותן לו מטבע היוצא באותה שעה, ושמואל אמר יכול לומר לו לך הוציאו במישן. שכל מטבע יוצא שם. אמר רב נחמן מיסתברא מילתיה דשמואל דאית ליה אורחא למישן אבל לית ליה לא. ומותבי רבא לרבי נחמן אין מחללין מעשר שני על מעות שאין יוצאות כול'. פירי הא של מלכים האחרונים אע"פ שנפסק במדינה זו ואינם יוצאים כמו המטבע של מלכים הראשונים שמתו ובטל המטבע שלהם מחללין, ופריקין הא בשאין מלכות מקפידות או על זו, וכי קאמי שמואל בשמלכות מקפידות ולא ממטי להו אלא בדדוק, והני מיליה בראית ליה אורחא למיזל למישן, אבל אי לית ליה לא יכיל הלוה למימר שקול וזיל בשביל הני זוזי. תא שמע אין מחללין מעות של מעשר שני על מעות של כאן, פירי מטבע ירושלים והן בבבל, של כל מטבע בבבל והן כאן של בבבל והן בבבל מחללין, מאי טעמא מחללין במעות של בבבל, לאו משום דאמי לך והוציאן בירושלים ואי מלכות מקפידות היכי ממטי להו, ופריקין דובין בהו בהמה בבבל ומסיק לבהמה בירושלם, ובזמן שירי ישראל היתה תקיפה על אומות העולם היה כל מטבע יוצא בירושלם שלא יתעכבו עולי רגלים, וקמא לן כשמואל כדאוקמה רב נחמן. המלוה את חבריו על המטבע והוסיפו עליו מהו, אמר לו נותן לו מטבע היוצא באותה שעה א"ל אפילו כי תרטיא, אמר ליה אין. אפילו כי נפיא, א"ל אין. פ"י תרטיא משקל רובע הקב, כלומר אפילו הוסיפו על המטבע במשקל תרטיא, משלם לו, ואפילו שאוהו כי נפיא משלם לו. אבל המלוה את חבריו על המטבע והוסיפו עליו, קימא לן

קיים אותו מקום עצמו שנפסק שם שיכולין להוציא במקום אחר אבל של כסף והן צבלל לא היה עליו שם מטבע צבלל מעולם ולכך אין מחללין אע"ג דאית ליה אורחא לירושלים אבל לרבי נחמן דלוקי מילתא דשמואל דוקא בדאית ליה אורחא למישן לא חשיב מטבע שהיה כבר מטבע באותו מקום ועדיין יכול להוציא במישן ולא תלי אלף באית ליה אורחא להתם א"כ כך יש לו מטבע שהיה כבר במקום זה כמו מטבע של מקום אחר שלא בא מעולם כאלן א"כ של כסף והן צבלל נמי לישויה ליה מטבע דהא אית ליה אורחא לירושלים:

דובין בהו בהמה ומסיק לירושלים. ואם תאמר והתניא בפרק האיש מקדש (קדושין דף ע"ה:) אין לוקחין בהמה במעות מעשר שני ויש לומר דפלוגתא היא בפרק גולב הגזול (סוכה דף ע"ה:) דתניא אחד שציעית ואחד מעשר שני מחללין על בהמה חיה דברי ר"מ וחכמים אומרים על שחטוין מחללין על חיון אין מחללין ולר"מ אפי' לתחילה שרי כדמוכח בתוספתא דהתם דקתני בדיחא מחללין והא דקתני בסוכה מחללין משום רבנן דאפי' בדיעבד אין מחללין ועוד י"ל בדשמעתין כיון דאי אפשר בעינין אחר שאין יכול להעלות המעות צירושלים שרי למיזבן בהו בהמה לכולי עלמא וטעמא דאין לוקחין בהמה ממעות מעשר שני פירש בקונטרס בקדושין (דף ע"ה:) משום כחשא ואין הטעם שצביל כן אלף כדמפרש בסוכה (דף ע"ה:) דלמר התם מחלוקת בזכרים אבל בנקבות דברי הכל שחטוין מחללין ועל חיון אין מחללין שמה יגדל מהם עדרים ועדריים וזכרים פליגי אי גזרינן זכרים אטו נקבות אי לא וכן מפרש צירושלמי דמסכת מעשר שני דטעמא דלסוק לקנות זכרים גזירה אטו נקבות: ע"י ד"ה ב"ה המעות יוצאות בירושלים. טעמא מפרש במסכת שקלים (דף ע"ה) דתקנו משום שקלים שהיו מציאין לירושלים מכל המקומות:

מטבע שר אברהם אבינו זקן וזקינה מצד אחד. צבדאשית רבה דריש ואגדלה שמך שילא לו מוניטין צעולם ומהו מוניטין זקן וזקינה מכלן בחור ובחורה מכלן ונראה לא שהיה צו נורת זקן וזקינה מכלן בחור ובחורה מכלן דלסוק לעשות נורת אלף כך היה כתוב מלך אחד זקן וזקינה ומלך אחד בחור ובתולה וכן פירש בקונטרס גבי דוד ושלמה וירושלים עיר הקודש שכן היה כתוב במטבעא: